

PRIMJENA METODE RADA S KARTICAMA U NASTAVI GEOGRAFIJE¹

PHIL NASH

U tijeku školovanja i u kasnijem radu često nailazimo na zadatke u kojima je potrebno određene informacije grupirati ili rangirati. Postoji više načina kako se može riješiti takav zadatak, a jedan je od njih koristiti se metodom rada s karticama. Iako se u mnogim zemljama takav oblik rada često koristi, kod nas se, nažalost, još uvijek slabo primjenjuje unatoč brojnim prednostima.

PREDNOSTI PRIMJENE METODE RADA S KARTICAMA

Ova metoda grupnog rada ima mnoge prednosti i za nastavnike i za učenike. Metoda rada s karticama je "siguran" način rada u grupi te je zbog toga mogu primjenjivati i nastavnici koji nisu vješti u organiziranju grupnog rada. Jedna od prednosti metode rada s karticama je vrlo raznovrsna primjena. Duljinu aktivnosti nastavnik može prilagoditi svojim potrebama. Metoda rada s karticama može se primjenjivati u svim etapama nastavnog sata. Kartice se mogu koristiti u uvodnom dijelu sata prilikom najave cilja i razrade ideja, u središnjem dijelu sata prilikom objašnjavanja novih sadržaja te u završnom dijelu sata prilikom ponavljanja gradiva. Kartice se mogu koristiti kao samostalan izvor znanja ili kao nadopuna udžbeniku ili slikama. Velika prednost primjene metode kartica je i njihova brza i jeftina izrada.

OBLICI METODE RADA S KARTICAMA

Postoji mnogo oblika rada s karticama, no ovdje ćemo navesti samo nekoliko najčešće korištenih te njihove specifične primjere.

A) Grupiranje kartica u dvije ili više kategorija

Prvi oblik rada s karticama je grupiranje kartica u dvije ili više kategorija. To je najčešće korišten oblik metode rada s karticama, a ujedno je i najjednostavniji. Potrebno je samo izraditi kartice koje će učenici kasnije grupirati. Kriteriji za raspoređivanje kartica mogu biti različiti; npr. pozitivne i negativne posljedice razvoja, točne – netočne tvrdnje itd.

Ovakav oblik rada s karticama moguć je, na primjer, prilikom:

- određivanja činitelja razvoja poljoprivrede
- određivanja pozitivnih i negativnih posljedica razvoja Amazonije
- određivanja obilježja regija Francuske

Sl. 1. Učenici grupiraju kartice

¹ Naziv članka u originalu "Card sorting activities in geography classroom". Članak je preveden i prilagođen uvjetima rada u hrvatskim školama.

- određivanja točnih ili netočnih tvrdnji vezanih uz procese isušivanja
- svrstavanja djelatnosti u pojedine sektore.

B) Rangiranje kartica

Drugi oblik metode rada s karticama je rangiranje (stupnjevanje) kartica. Metoda podrazumijeva stupnjevanje ideja u nekoliko skupina ovisno o njihovu značenju (najznačajnije, značajne, manje značajne). Takva metoda stupnjevanja određenih pojava s obzirom na njihovo značenje često se naziva metodom dijamanta.

Metoda rangiranja kartica može se, na primjer, primjenjivati za rješavanje zadataka poput:

- koji su najznačajniji čimbenici koji uvjetuju nastajanje velesila
- koji su najznačajniji čimbenici industrijske lokacije
- kako biste najradije proveli praznike.

C) Metoda označavanja pomoću kartica

Treći oblik metode rada s karticama je označavanje karticama. Ova metoda rada uvjetuje postojanje i drugih izvora znanja poput fotografija, dijagrama itd.

Metoda označavanja karticama može se primjenjivati pri izradi zadataka, kao što su:

- određivanje prirodnih i društvenih značajki pejzaža
- određivanje pojedinih reljefnih oblika
- određivanje činitelja lokacije naselja
- donošenje stavova prema određenim pojavama

D) Spajanje riječi i slaganje definicija

Ova metoda rada s karticama podrazumijeva upotrebu dviju grupa kartica. Prvu grupu čine kartice na kojima su ispisani određeni pojmovi, a drugu grupu čine kartice na kojima se nalaze objašnjenja i definicije tih pojmova. Učenici imaju zadatak spojiti te kartice.

Ovaj oblik rada s karticama može se primjenjivati u izradi zadataka poput:

- objašnjavanja procesa kruženja vode u prirodi
- objašnjavanja pojedinih vrsta reljefnih oblika.

E) Primjena kartica prilikom izrade dijagrama toka

Oblik rada s karticama kod kojega nastavnik na kartice ispisuje etape pojedinih događaja ili procesa, a učenik zatim slaže te kartice određenim redoslijedom. Ovakav oblik rada pridonosi razumijevanju tijeka pojedinih procesa ili događaja

Ova metoda upotrebe kartica prikladna je za prikazivanje tijeka događaja ili procesa, kao što su:

- događaja koji su doveli do poplave u Bangladešu
- proces nastanka podzola

Do sada smo se osvrnuli na neke mogućnosti primjene kartica u nastavi geografije, no stvarne mogućnosti primjene metoda rada s karticama gotovo su bezgranične. Kako bi se detaljnije prikazale određene metode rada s karticama te sam tijek izvođenja nastavnog sata primjenom tih metoda, u nastavku su dana tri konkretna primjera.

Primjer 1. Činitelji razvoja poljoprivrede

U prvom primjeru prikazana je upotreba metode grupiranja kartica u dvije ili više kategorija. Na početku rada nastavnik dijeli učenike u manje skupine (optimalno 2 – 4 učenika) te svakoj skupini daje omotnicu s karticama (sl.2.) U nastavku nastavnik zadaje učenicima sljedeće zadatke:

■ Podijelite kartice u dvije skupine. U jednoj skupini neka budu kartice s činiteljima koji utječu na odluku poljoprivrednika o tome koje će kulture uzgajati i kako, a u drugoj skupini neka budu činitelji koji ne utječu na poljoprivrednikovu odluku. Kod pojedinih učenika vjerojatno će se pojaviti i treća skupina u kojoj će se nalaziti kartice s činiteljima koji po njihovu mišljenju mogu i ne moraju utjecati na odluke poljoprivrednika. Kada su učenici podijelili kartice, treba od njih tražiti da međusobno rasprave svoje odluke te da svoje odluke objasne kako bi ih razumjeli svi učenici. Potrebno je objasniti učenicima da svi činitelji u određenoj mjeri utječu na poljoprivredu.

■ Grupirajte dane činitelje u dvije ili više kategorija. Kategorije mogu odrediti učenici ili

količina insolacije	jačina vjetrova
oblici reljefa	bonitet tla
nadmorska visina	pomoć vlade pri uzgoju
nagib tla	dostupnost mehanizacije
vrsta tla	način prijevoza proizvoda
količina padalina	veličina gospodarstva
politika (odluke) Europske Unije	mjesto prodaje (tržište)
broj posjeda	dostupnost tehnologije
upotreba gnojiva	dostupnost radne snage

Sl. 2. Kartice primijenjene prilikom određivanja činitelja razvoja poljoprivrede (Primjer 1.)

ih može zadati nastavnik. Može se također tražiti od učenika da i sami odrede pojedine kategorije uz neke već zadane. Da bi se provjerilo razumijevanje učenika na kraju je potrebno raspraviti dobivene rezultate.

■ Rangirajte činitelje s obzirom na njihovu važnost te odredite dva ili tri najvažnija. Rezultate ponovno treba objasniti i raspraviti.

Ovakva metoda rada s karticama može poslužiti kao osnova za složenije zadatke i daljnji rad, koji je moguće nastaviti na više načina. Najjednostavniji je zadatak da učenici prepisuju zadane činitelje u tablicu te svaki objasne ili nadopune podacima iz dijagrama ili udžbenika. Drugi složeniji zadatak može biti da učenici objasne činitelje koristeći se stvarnim primjerima iz studija pojedinih regija. Učenici zatim trebaju dobivene podatke obraditi te ih prezentirati.

Primjer 2. Turizam

U drugom primjeru prikazana je primjena metode rangiranja kartica. Ovakav oblik metode rada s karticama prikladan je kao uvod u nastavne teme vezane uz turizam, slobodno vrijeme ili okoliš. I u ovom slučaju učenici mogu raditi u parovima ili u manjim grupama do četiri učenika. Nastavnik na početku rada dijeli učenicima omoćnice s karticama te zadaje sljedeće zadatke (sl.5.):

■ Proučite šesnaest priloženih kartica te izdvojite one četiri aktivnosti koje ne biste željeli ili biste najmanje željeli raditi za praznike.

Najviše mi se sviđa	1		
	2	2	
	3	3	3
	4	4	4
	5	5	
Najmanje mi se sviđa	6		

Sl. 3.: Metoda dijamanta

■ Ostalih dvanaest kartica rangirajte prema vlastitim sklonostima koristeći se pri tome metodom dijamanta kako je prikazano u nastavku. (Broj kartica u metodi dijamanta određuje nastavnik.)

■ Usporedite svoje rezultate s rezultatima susjednog para te pokušajte naći zajedničko rješenje. Na kraju raspravite dobivene rezultate s ostalim učenicima.

Daljnji se rad može razvijati na različite načine, ovisno o razredu te o ciljevima i zadacima određene nastavne jedinice. Na primjer, može se zadati učenicima da izrade kartice s potencijalnim aktivnostima prikladnim za pojedine skupine stanovništva. Može se tražiti od učenika i da grupiraju određene aktivnosti s obzirom na različite kriterije poput cijena, utjecaja na okoliš, stupnja potrebne tjelesne pripremljenosti. Također, može se tražiti od učenika da razmisle o pozitivnim i negativnim posljedicama određenih aktivnosti. Na temelju

Sl.4. Učenici u aktivnosti grupiranja kartica «metodom dijamanta»

kružno putovanje po grčkim otocima
kampiranje u južnoj Francuskoj
razgled Venecije
surfanje pred obalama Cornwalle
skijanje u švicarskim Alpama
sunčanje na Costi del Sol
gledanje nogometa u Italiji
pecanje u Irskoj
pješčenje po austrijskim Alpama
rad na zaštitu šuma
organiziran obilazak umjetničkih i arhitektonskih objekata po Italiji
posjet dvorcima Francuske
razgled Pariza
krstarenje Mediteranom
pješčenje Lake Districtom
planinarenje po vulkanima Italije

Sl. 5. Kartice primijenjene u turizmu (Primjer 2.)

njihovih ideja može se zatim izraditi nove kartice s potencijalnim posljedicama koje učenici moraju povezati s pojedinim aktivnostima.

Takav rad koji se temelji na svega nekoliko kartica može potaknuti živi razgovor ili raspravu o različitim temama s područja turizma. Naravno, do ideja i spoznaja može se doći i na klasičan način, no primjena metode rada s karticama potiče učenike na razmišljanje, proširivanje znanja i samostalan rad kod kuće.

Primjer 3. Riječne doline

U trećem primjeru detaljnije je objašnjena metoda označavanja pomoću kartica. Na početku rada nastavnik dijeli učenike u manje skupine te svakoj skupini daje omotnicu s karticama (sl.6.). Uz omotnice nastavnika učenicima dijeli jednu ili više karata na kojima su prikazane rijeke i njihove doline. Zadatak je učenika da pomoću kartica odrede na kartama pojedine oblike dolina i rijeke.

Na ovaj se zadatak mogu dalje nadovezati zadaci poput:

■ Učenici dobivaju zadatak da pomoću kartica i karte opišu tok pojedinih rijeka i njihove doline od izvora do ušća.

■ Učenicima se može zadati da podijele kartice s obzirom na oblike koji se javljaju na gornjem, srednjem ili donjem toku rijeke. Poželjno je da učenici ovu vježbu izvode bez karata kako bi se provjerilo u kojoj su mjeri učenici shvatili i usvojili obrađeno gradivo (u ovom primjeru fluvijalne i fluviodendacijske procese i oblike).

■ Uz kartice se mogu koristiti i fotografije i skice, a učenicima se može zadati da sami izrade vlastite skice pojedinih oblika.

■ Na kraju rada svaka grupa može izraditi pitanja vezana uz karte koje su obrađivali te ih zatim postaviti ostalim učenicima. Na taj način učenici međusobno provjeravaju u kojoj su mjeri razumjeli usvojeni sadržaj.

Budući da samostalan rad s kartama pojedinim učenicima predstavlja velik problem, ovakav je način rada s karticama dobar jer omogućuje rad u grupi s naprednijim učenicima. Takav oblik rada potiče slabije učenike na rad te im pomaže u svladavanju vještina čitanja karata.

Zadaci se mogu proširiti i prilagoditi sposobnostima učenika tako da se naprednijim grupama zadaju složeniji zadaci, npr. da pronađu više primjera za pojedine reljefne oblike.

ZAKLJUČAK

Metoda rada s karticama vrlo je koristan i lako primjenjiv oblik rada. Rad s karticama je zabavan te pomaže u motivaciji učenika. Rad s karticama može poslužiti kao dobra osnova za poticanje razgovora i rasprava, čime se

izvor	prepletene rijeke
ušće	slapovi
V-profil doline	pješčani sprudovi
nagib padine	razvodnica
prostrana naplavna ravan	blagi nagib
usječeni meandri	poplavljeno tlo
mrlvaje	sutok
vertikalni odsjek rijeke	riječni nasip

Sl. 6. Primjeri kartica primijenjenih pri obradi riječnih dolina (Primjer 3.)

ostvaruje veća aktivnost učenika na satu te pridonosi dinamičnosti nastave. Zbog svoje jednostavnosti, dostupnosti i velikih mogućnosti primjene metodu rada s karticama

mogu, na svim stupnjevima obrazovanja, uz nastavnike geografije primjenjivati i nastavnici iz drugih predmeta.

*Prevela i prilagodila
Martina Jakovčić*